№ 13 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 22

1900

ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 22 № 13

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարւան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կիրակի, յունվարի 23-ին, Զգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցում (Միջին Փողոց) կը կատարվի

ՅՈՎՍԷՓ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԻԳԻԹԽԱՆԵԱՆՑԻ

մահվան տարեդարձի առիթով հոգեհանգիստ, որի մասին, ի գիտութիւն ծանօթների եւ բարեկամների, յայտնում են՝ հանգուցեալի ամուսին այրի Նունէ Միքայէլեան Իգիթխանեանց, զօքանչ՝ Նատալիա Շահլամեանց եւ աներորդիք՝ Յովհաննէս եւ Դաւիթ Շահլամեանները։ Պատարագը սկսվելու է ժամը 11-ին։ 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շարունակվող շարժում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Օրինակը վարակիչ է. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Նամակ Շիրակի գաւառից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անգլիա. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՂ ՇԱՐԺՈՒՄ

—

Գերմանիայի և Թիւրքիայի մէջ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները նպաստեցին գերմանական դրամատէրերին ամեն տեսակ արտօնութիւններ ստանալու Թիւրքիայում։ Վերջին ժամանակներս երկու պետութիւնների մէջ բանակցութիւններ էին կատարվում բարեփոխելու այն առևտրական դաշնագիրը, որ գոյութիւն ունէր նրանց մէջ։ „Սերվեթ“ լրագրի ասելով, բանակցութիւնները արդէն վերջացել են և Թիւրքիան համաձայնվել է մաքսը վերցնել Գերմանիայից եկող ապրանքներից, իսկ մաքսային եկամուտների պակասորդը լրացնել ուրիշ պետութիւնների ապրանքների վրա աւելացրած մաքսից։ Լրագրի ասելով, այդ աւելցրած մաքսը դեռ կարող է նոյն իսկ մեծացնել մաքսատան եկամուտները 800,000 Թիւրքական լիրայով։

Գերմանիան այդպիսով ներկայումս շարունակում է խաղաղ կերպով ձեռք բերել այնպիսի արտօնութիւններ, որոնք աջողվում են ուրիշ դէպքերում միայն սպառնալիքների եւ պատերազմական գործողութիւնների միջոցով։ Մի շարք երկաթուղիների շինելը, առեւտրական գործողութիւնների կազմակերպելը, զանազան տեսակ արտօնութիւններ ստանալը պատրաստում են Փոքր Ասիայում գերմանական արդիւնագործութեան համար մի վաճառանոց, որ պէտք է ընդարձակվի օրից օր և իր գործողութիւնների շրջանի մէջ մտցնի Պարսից ծոցը, Պարսկաստանի և Արաբիայի ծովափերը և այդպիսով կապվի ովկիանոսների վրա կատարվող համաշխարհային առևտրական շարժման հետ։

Տեղական ժողովուրդներից մի տարր վերջին տարիները սկսել է ձեռնամուխ լինել ընդարձակ առևտրական գործերի. դա ասորիներն են։ Շնորհիւ բազմաթիւ դպրոցների, որ բացվեցին եւրոպացիների և գլխաւորապէս ֆրանսիացիների ձեռքով, շնորհիւ այն սերտ շփումների, որ ունեցան սիրիացիները թէ իրանց մայր երկրում, և թէ նրանց գաղթականները Եւրոպայում և մանաւանդ Ամերիկայում կրթված ազգերի հետ, զարթնեց հին փիւնիկեցիների ոգին Միջերկրականի այդ մասում և այժմ սիրիացիները ընդարձակ առևտուր ունեն Եւրոպայում, Ամերիկայում և Աւստրալիայում։ Ինչպէս յայտնի է, խոշոր առևտրական գործեր են կատարում և յոյները, որոնք հմուտ են նաւագնացութեան և պահպանում են յարաբերութիւններ Փոքր-Ասիայի և եւրոպական նաւահանգիստների մէջ։ Համեմատաբար շատ թոյլ են հայ տարրի գործողութիւնները. նրանք ընդարձակ բնաւորութիւն չունեն և սահմանափակված են երկրի խորքերում։

Եւրոպական դրամատէրերի արշաւանքը պէտք է դրդէ տեղական ժողովուրդներին սթափվել և մի շարք կրթական ու տեխնիկական պատրաստութիւններով ապահովել ազգաբնակութեան տնտեսական բարօրութիւնը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

—

Հէնց որ պայթեց անգլօ-տրանսվաալեան պատերազմի առաջին հարուածը, սարսափելի արիւնահեղութեան հեռուից ականատես մարդկութիւնը վճռեց, որ իր համակրութիւնը բօէրների կողմը պիտի լինի։ Մենք շատ անգամ ենք խօսել այդ բնական եւ արդարացի վերաբերմունքի մասին։ Ընդհանուր երեւոյթ է, որ ոչ Եւրոպայում, ոչ Ամերիկայում անգլիացիները ներկայ իրանց ձեռնարկութեան մէջ ոչինչ համակրութիւն չեն գտնում, եւ բօէրների յաղթութիւնները բաւարարութիւն են պատճառում արդարութեան եւ ազատութեան կողմնակիցներին. բայց չը համակրել անգլիացիներին չէ նշանակում ոչինչ համարել անգլիական ազգը. մինչդեռ ռուսաց մի քանի լրագիրներ իրանց անգլիատեցութիւնը հասցրել են այն աստիճանի, որ ուրանում են անգամ թէ Անգլիան որ եւ իցէ բան արած լինի աշխարհի համար։ Այդ լրագիրները, ինչպէս եւ շատ ուրիշ դէպքերում, չը կարողանալով զանազանել ազգային ամբողջութիւնը մի քանի անհատներից, անխնայ դատապարտում են ամբողջ անգլիական ժողովուրդը, անուանելով նրան անկուշտ ու անխիղճ, հարստահարիչ, չարչի եւ այլն։ Մինչդեռ բոլոր փաստերը բարձրաձայն վկայում են, որ ներկայ անհամակրելի, դատապարտելի պատերազմի հեղինակները չօվինիստ Ջէմբէրլէններն էին՝ միացած մի խումբ կապիտալիստների հետ։ Այժմ, երբ Անգլիան մի շարք ծանր պարտութիւններ է կրել, պատերազմը, ի հարկէ, դարձել է ազգային պատուի հարց, ուստի զարմանալի չը պիտի թւայ, որ ժողովուրդը այժմ պատերազմասէր է դարձել եւ պահանջում է, որ անգլիական զէնքի պատիւը վերականգնվի։ Մենք դարձեալ կարող ենք չը համակրել այդ ժողովրդական շարժման, մենք իրաւունք ունենք շարունակելու մեր համակրանքը դէպի բօէրները. բայց եւ այնպէս, չը պէտք է մոռանալ, որ Անգլիան անպայման փառ, անպայման վնասակար չէ դառնում շնորհիւ այն հանգամանքի, որ մի անարդար պատերազմ է մղում։ Այս միտքն է զարգացնում «Новости» լրագրի աշխատակից Cardanus։

Երբ մենք կը սկսենք խօսել անգլիական դիպլօմատիայի դերի մասին, Անգլիայի քաղաքականութեան մասին Ռուսաստանի վերաբերմամբ, այն ժամանակ մենք կարող ենք տալ անգլիացիներին որքան կամենում ենք։ Բայց չը մոռանանք, որ բացի զօրքից, սուրիններից, թնդանօթներից եւ նաւատորմից, ժողովրդի մէջ կան ուրիշ կողմեր էլ։

Գնահատել անգլիացիներին պէտք է ուրիշ տեսակէտից։ Ի՞նչ են նրանք տուել։

Նրանք տուին մեզ քաղաքական ոյժի օրինակը, ոյժի, որ հիմնված է ուրիշի կարծիքը յարգելու վրա, հիմնված է ազատութեան վրա, ոչ թէ այն առ երեւոյթ ազատութեան, որին կարող է տանակոխ անել մի որ եւ է Բուլանժէ կամ Մերսիէ, այլ խակական, լուրջ եւ հաստատուն ազատութեան վրա. նրանք ցոյց տուին աշխարհին, թէ ինչպէս պէտք է յարգել օրէնքը, ինչպէս պէտք է հպատակվել նրան այնքան ժամանակ, մինչեւ նա չէ փոխված եւ հետեւաբար tacita consensu—հասարակական համոզմունքի արտայայտութիւն է մնում։ Եւ այս ժողովրդին, որի մէջ ազատ հիմնարկութիւնները, անձնաւորութեան իրաւունքները, կարծիքի ազատութիւնը կանգնած են անսասան, չը նայելով եւրոպական ոչ մի դէպքի, այս ժողովրդին մենք պատրաստվում ենք վերաբերվել թշնամաբար եւ ատելութեամբ միայն այն պատճառով, որ անգլիական մի քանի քաղաքագէտներ իրանց գործն էին տեսնում եւ թող էին փչում մարդկանց աչքերին։

Ահա եւ մի ուրիշ օրինակ։

Մենք սիրում ենք ֆրանսիացիներին եւ յաճախ կրկնում ենք թէ Ֆրանսիան յայտարարել է ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան մեծ սկզբունքները. բայց չը մոռանանք, որ այդ յայտարարութիւնից յետոյ նոյն այդ Ֆրանսիան աստուածացրեց իր «փոքրիկ կապրալին» (Նապօլէօն) միայն այն պատճառով, որ նա կարողանում էր մարդկային միսը կտրտելու գործը լաւ կազմակերպել... Նոյն Ֆրանսիան դափնիներով զարդարեց Նապօլէօն III-ին, որ ճնշում էր մարդկային ազատ մտքի ամեն մի արտայայտութիւն... Նոյն Ֆրանսիան պատրաստ էր հերոսացնել բաղդախնդիր Բուլանժէին եւ թքել իր զարդի—Էմիլ Զօլայի վրա։ Եւ, սակայն, այս բոլորը չէ արգելում մեզ սիրել ֆրանսիացիներին։

Այնպիսի հերոսներ, ինչպէս է «փոքրիկ կապրալը» կամ Սեդանի հերոսը (Նապօլէօն III) Անգլիայում անկարելի են։ Անգլիան քաղցած չէր պահում իր մեծ փիլիսօփաներին, ինչպէս Ֆրանսիան քաղցամահ էր անում Օգիւստ Կօնտին... Մտքի ազնուականութեան այս երկրում վերջին փողոցային լակոտը չէր կարող թքել մեծ գրողի դէմքին, այն գրողի, որի հեղինակութիւնները հարիւր հազարաւոր օրինակներով կարդացվում են բոլոր ազգերի մէջ. բայց Ֆրանսիան այդպէս էր անում... Նայեցէք պատերազմի սկզբին, յիշեցէք այդ իսկ անգլիացիների բազմաթիւ միտինգները, որոնք բողոքում էին բօէրների հետ պատերազմ սկսելու մտքի դէմ։ Այդպիսի բան տեսնված է մի ուրիշ երկրում։ Լըսել էք դուք, որ մի ուրիշ երկրում ժողովուրդը, որին ամեն կերպ գրգռում են մութ ոյժերը, այնքան մտքի անկախութիւն պահպանէր, որ ի լուր ամենքի բողոքէր անարդար պատերազմի դէմ։ Լսել էք, տեսել էք...

Բայց մենք ոչինչ չենք ուզում լսել։ Անգլիացիները մեզ համար համակրելի չեն, նըրանք ցուրտ ժողովուրդ են, հաշուի ժողովուրդ, առ ու ծախսի ժողովուրդ—եւ ահա այդ բանն էլ անախորժ է մեզ համար։ Բիկօնսֆիլդը մեզ շատ վատութիւններ է արել... Եւ մենք ատելութիւնից պատրաստ ենք մոռանալ, որ այն բարիքները, որ տուել են անգլիացիները մարդկութեան, շատ բարձր արժէք ունեն, քան Բիկօնսֆիլդների եւ ամեն տեսակ դիպլօմատների արարքները. Բէկօն—ամբողջ մարդկութեան է պատկանում, Հարվէյ ամբողջ մարդկութեան է պատկանում, Շէքսպիր մեզ ամենքիս է պատկանում, Նիւտօն—նոյնպէս, Դարվին, Սպենսեր, Միլլ. Մաքսվելլ Ստեֆենսօն—սըրանք չէ՞ որ մերն են։ Թող միայն ռուս հասարակութիւնը մտածէ, թէ ինքը որքան բարիքներ է փոխ առել Անգլիայի մեծ գործիչներից, թող նա մտածէ, թէ ինչպէս է նա սովորել անգլիացիներից հասկանալ մարդկային մտքի մեծ նշանակութիւնը եւ թող համեմատէ դրա հետ այն վնասը, որ հասցրել են Ռուսաստանին այս կամ այն անգլիական դիպլօմատները...

Մեզ համար համակրելի չեն անգլիացիները իրանց բնաւորութեամբ։ Ես այդ թոյլ եմ տալիս։ Գուցէ կուլտուրականութեան պակասութիւնից է, որ մեզ համար աւելի համակրելի է լսել, թէ ինչպէս ֆրանսիական պատգամաւորները միմեանց հայհոյում են պարլամենտում՝ հարբած արհեստաւորների պէս, կամ ինչպէս աւստրիական պատգամաւորները ծեծում են միմեանց փայտերով, կամ ինչպէս Գիրէնի աջակիցները սենատորների գլխին փողոցային հայհոյանքներ են թափում։ Սրանք մեզ աւելի համակրելի են, քան այն ցուրտ քաղաքավարի ճառերը, որոնցով ամենաթունդ թշնամիները վիճում են միմեանց հետ անգլիական պարլամենտում. բայց այս բոլորը, եթէ կարելի է ասել, անձնական ճաշակի գործ է։ Բայց այն պատճառով, որ մի քանի մարդիկ կարողացել են անարդար պատերազմ սկսել տալ, չէ կարելի յարձակվել մի մեծագործ ժողովրդի վրա եւ սերմանել մարդկանց մէջ ատելութեան զգացմունք դէպի այդ ազգը։ Այդ զգացմունքը գրգռելը դժուար չէ. մենք գիտենք գրգռել նրան թէ լեհերի, թէ ֆինլանդացիների, թէ հրէաների, թէ հայերի եւ առհասարակ ում կամենում ենք՝ նրա վերաբերմամբ։ Բաւական է միայն գործը նկարել փայլուն եւ անճիշդ գոյներով։ Լեհերը—Ռուսաստանի վաղեմի թշնամիներն են, ֆինլանդացիները—նոյնպէս, հրէաները—գլխովին վաշխառուներ են եւ սրիկայ, անգլիացիները մտածում են միայն այն մասին թէ ինչպէս վնասեն մեզ. եւ ամբոխը, որ միանման վատ է ճանաչում թէ լեհերին, թէ հրէաներին եւ թէ անգլիացիներին, իսկոյն սրում է ականջները։

—Ա՜, այդպէս է, մեր թշնամիները. Ծեծել նրանց, ջարդել...

Բայց չէ՞ որ ճշմարտութիւն կայ աշխարհիս վրա։ Չէ՞ որ եթէ ոչ այժմ, գոնէ ապագայում մենք կը մտածենք եւ կը խղճահարվենք, որովհետեւ կը հարցնենք մեզ թէ ինչ ենք տուել Անգլիային այն դասերի, մտքի, գիտութեան այն գանձերի փոխարէն, որոնցով մենք օգտվում էինք ամեն ժամանակ, եւ մանաւանդ այժմ։

Դիպլօմատները իրանց գործն են տանում, նրանք կռւում են միմեանց դէմ. Թող այդպէս լինի, այդ նրանց գործն է։ Իսկ մարդկանց գործը պիտի լինի ոչ թէ ատելութիւն տարածել ազգերի մէջ, այլ, ընդհակառակն, համերաշխութեան, փոխադարձ յարգանքի, եղբայրութեան մտքերը արմատացնել աշխարհում։ Այդ ահագին գործը չէ կարելի կատարել, մինչեւ որ մենք չը սովորենք յարգել նոյն իսկ թշնամուն...

ՕՐԻՆԱԿԸ ՎԱՐԱԿԻՉ Է

—

Շրջէք մեր գիւղերում, մտէք մեր քաղաքների թէ անշուք եւ թէ փառաւոր տները. ամեն տեղ մարդկանց խօսակցութիւնների ու ձգտումների գլխաւոր նիւթը՝ փողն է. ամեն տեղ նրանց յարաբերութիւնների մէջ ամենամեծ տեղը բռնում են՝ նիւթական նկատումները։

Միանգամայն հասկանալի է, երբ մի խեղճ գիւղացի, մի բանուոր, մի արհեստաւոր կամ վերջապէս մի ողորմելի առեւտրական ամբողջ էութեամբ նուիրված են «ապրուստ հայթայթելու» խնդրին։ Զարմանալի չէ անգամ, երբ կապիտալիստն եւս, ընչաքաղցութիւնից մոլեգնած, միմիայն մտածում է իր վիթխարի կարողութիւնը բիւրապատկելու մասին. Նա ուրիշ հրճուանք չունի։ Բայց զարհուրելի է, երբ մի ամբողջ ինտելիգենտ սերունդ, մոռանալով բոլոր այն վեհ գաղափարները, որոնց համար նա, ուսանող ժամանակ, այսինքն՝ գեղեցիկ ֆրազներ արտասանելու շրջանում, պատրաստ էր մաքառել—կեանքի մէջ, գործելու շրջանում, հէնց առաջին քայլափոխից, ծունկ է խոնարհում ամենահզօր Մամոնայի առաջ եւ հաճոյանալով բարեկամական ձեռք է կարկառում իր նախկին գաղափարների թշնամիներին։ Ահա երբ պէտք է, որ յուսահատվի հասարակութիւնը։ Նոր սերունդի այդ փոփոխամտութեան գլխաւոր պատճառը պէտք է որոնել շլացնող օրինակների վարակիչ յատկութեան մէջ։

Ինչպէս երեւում է, կապկի հոգեկան այն յատկութիւնը, որը անմահացել է «կապկութիւն» խօսքի մէջ, պակաս զարգացած չէ եւ նրա իմաստուն ցեղակցի՝ մարդու մէջ։ Նմանողականութեամբ գուցէ հեշտ լինի բացատրել այն երեւոյթը, որ տեղի ունի, օրինակ, Բաքւում, ուր այժմ խմբված է մեր թէ ինտելիգենտ եւ թէ կիսաինտելիգենտ երիտասարդութեան մեծ մասը։

Մեր ինտելիգենցիայի առաջին սերունդը, մուտք գործելով ոսկեհանքի այդ աշխարհը, շատ շուտով կարողացաւ դէն գցել իրանից գիտութեան եւ բարձր ձգտումների «բալլաստը» եւ յարմարվել տիրող պայմաններին։ Նա իր նիստ ու կացով, իր աշխարհայեցողութեամբ ու ձգտումներով բոլորովին դարձաւ նման այն «փողի տոպրակներին», որոնց առաջներում (ուսանողական նստարանից) սիրում էր ծաղրել։ Այդ ընդօրինակումը այնքան կատարեալ էր, որ

եթէ կրծքի պայգուն նշանները չը լինէին՝ ոչնչով չէր կարելի տարբերել այդ ինտելիգենտ առեւտրականներին՝ իրանց անուս եղբայրակիցներից։ Շատ անգամ այդ ինտելիգենտները նոյն իսկ աւելի մեծ ճարպկութիւն եւ անամօթութիւն են ցոյց տալիս ս պ ե կ ու լ ի ա ց ի ա ն ե ր ի մէջ, քան «գիտութիւնից ու գաղափարներից» անտեղեակ «փողի տոպրակները»։

Այդ ինտելիգենտների մեծամասնութեան աւխորժակները այնքան գրգռւած են, որ բնաւ չեն համաձայնվի բաւականանալ այն «չնչին» վարձատրութեամբ, որ բոլորովին գոհացնում է գիւղաց... չվէյցարական հանրապետութեան նախագահին...

Ահա ինչ մթնոլորտ է սպասում Նորեկ ինտելիգենտներին այդ աշխարհում. դրանք չչմում են իրանց չուրջը տիրող կատաղի փողամոլութեան առաջացրած իրարանցումից։ Նորեկ Մարկոսը ոչ միայն լսում է, այլ եւ համոզվում է, որ իրանից առաջ գործի մէջ մտած Կիրակոսը մի քանի տասնեակ հազարներ է ստանում, եւ չը բաւականանալով այդ ա ն բ ա ր ո յ ա կ ա ն ա ց ն ո ղ (համեմատեցէք բանուորի վարձը !) ռոճկով, ամեն տեսակ սպեկուլիացիաներ էլ է անում։ Կիրակոսի շլացնող դիրքը վարակում է Մարկոսի հոգին եւ զարթեցնում նիւթական բաղձանքների անզուսպ տենչերը։ Նա եւս ձգտում է հետեւել Կիրակոսի օրինակին։ Այս վերջինը ունի հրաշալի բնակարան, չքեղ կահ-կարասիք, լողում է փարթամութեան եւ շռայլութեան մէջ. ինչու նոյնը չանի եւ Մարկոսը։ Կիրակոսը ամեն երեկոյ գնում է կլուբ եւ թղթախաղի սեղանի առաջ «փողաւոր տոպրակների» հետ միասին շարունակում է այլ ձեւով նոյն առեւտուրը, որից ցերեկը չը կշտացաւ։ Մարկոսը միթէ կարող է այլ կերպ գործադրել իր ազատ ժամանակը։

Կիրակոսը ահագին օժիտ է վերցրել իր դատարկ, բայց զարդարուն կնոջ վրա։ Միթէ Մարկոսի դիպլոմը կամ նրա կրծքի նշանը աւելի քիչ արժէք ունեն, որ նա եւս չը պահանջէ մեծ օժիտ ոչ պակաս դատարկ ու զարդարուն մի օտարախօս թութակի վրա։ Կիրակոսը «կեանքի փորձով» եկել է այն «փիլիսոփայական» եզրակացութեան, որ ամեն ինչ, բացի հարստութիւնը, ոչինչ է այս աշխարհում։ Միթէ ձեռնտու է, որ Մարկոսը այլ եզրակացութեան գայ։

Եւ ահա մի տարի չանցած մեր ինտելիգենտ Մարկոսը առանց որ եւ է դժուարութեան ենթարկվում է նոյն է վ օ լ ի ւ ց ի ա յ ի ն, որ մեծ աջողութեամբ կատարել է ինտելիգենտ Կիրակոսը։ Վերջ ի վերջոյ «փողաւոր տոպրակները» ազդեցին ինտելիգենտների վրա եւ դարձրին դրանց իրանց նման մահկանացուներ։ Ընդդիմադրելու համար փարթամ կեանքի շլացնող հրապոյրներին մեր ինտելիգենտը չունի ոչ հաստատ համոզմունքներ, ոչ էլ բարոյական ոյժ։ Ամենաչատը որ նա երբեմն իրան թոյլ է տալիս, դա—օձիքը ազատելու կամ խիղճը հանգստացնելու համար—բարեգործական նպատակով նուիրում է մի քանի տասնեակ ռուբլիներ... շրջապատող կեանքի մէջ մի հանրօգուտ գործ կատարելու համար նա իր սրտում, թէ մտքում ոչ մի ոյժ չէ գտնում։ Նոյն իսկ չը կան այնպիսի շրջաններ, ուր գործերից ազատ ժամանակը կրթված մարդուն վայել եղանակով անցկացնեն։ Չը կան գաղափարական շրջաններ, որոնք ձգտեն թարմ հոսանք մացնել այդ փչացնող մթնոլորտի մէջ, որոնք ձգտեն ազնուացնել եւ աւելի բարոյական դարձնել նիւթական բաղձանքների անկուշտ տենդով բռնված այդ մասսան, որոնք սթափեցնեն ոսկու փայլից հ ի պ ն ո ս ա ց ա ծ այդ ինտելիգենտներին։

Լեւոն Սարգսեան

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք երկրաշարժից վնասված գիւղացիների օգտին հետեւեալ նուէրները.

Վ ե ն ե տ ի կ ի ց՝ Մխիթարեան հայրերից 150 ռուբլի, (400 ֆրանկ, որ մեզ ուղարկված է Բաթումից պ. Գ. Նուրիխանեանի միջոցով)։

Ն ե ր ք ի ն-Ա գ ո ւ լ ի ս գիւղից՝ Գալուստ Մակարեանից 84 ր. 5 կոպ. նուիրատուներն են. Մ. Տէր-Աստուածատուրեանց 2 ր., Գ. Մակարեանց 2 ր., Պ. Աղամալեանց 5 ր., Ա. եւ Վ. Սօղօմոնեանց 3 ր., տ. Բ. Ոսկանեանց 5 ր., Սուրբ Երրորդութեան եկեղեցուց 5 ր., Մի քանի անձնաւորութիւններից 3 ր. 35 կոպ., տ. Ոսկի Թումբեանց 3 ր., Մի քանի տիկիններից 6 ր. 50 կ., Ս. քահ. Տէր-Առիստակէսեան, Դ. Աւետիսեանց, Ս. Նուռնուսեանց, Մ. Միրզախանեանց, Կ. Մանուէլեանց, Յ. Մկրտումեանց, Ս. Բալահայրումեանց, Կ. Սարուխանբէգեանց, տ.տ. Ա. Ստեփանեանց, Լ. Ղուկասեանց. Ն. Ղուկասեանց, Փ. Շահնաբաթեանց, Մ. Մանվէլեանց, Լ. Նուռնուսեանց, Ղամաթել Թումբեանց, Վ. Աղամալեանց, Զ. Ստեփանեանց, Փ. Մանվելեանց, Թ. Օնանեանց. Ղ. Թօվմանեանց, Ա. Սիմօնեանց, Կ. Նազարեանց, Ե. Մակարեանց, Մ. Սամուէլեանց, Մ. Բալահայրումեանց, Ե. Կիրակոսեանց, Գ. Նուռնուսեանց, Ս. Նուռնուսեանց, Ա. Շահնաբաթեանց, Սաթենիկ Թումբեանց, Մ. Աւետեանց եւ տ. Թ. Թիւնեանց 1-ական ր., Մ. Անանեանց, Օ. Թումանեանց, Ա. Մուքաելեանց, Մ. Շահնաբաթեանց, Մն. Թումայեանց, Գ. Բալաբաջեանց, Յ. Աւետիքեանց, Ս. Մարտիրոսեանց, Գ. Եսայեանց, Ա. Եսայեանց, տ.տ. Գ. Աբրահամեանց, Ս. Տէր-Յովհաննիսեանց, Ս. Մանվէլեանց, օր. Գ. Թումանեանց, տ.տ. Պ. Միքայէլեանց, Ե. Վարթազարեանց, Պ. Յարութիւնեանց 50-ական կ., տ.տ. Մ. Մակինցեանց 60 կ., Հ. Սամարչեանց 50 կ., Վ. Թումանեանց 50 կ., Շ. Թիւնեանց 45 կ., Ս. Բալահայրումեանց 50 կ., Ե. Բալահայրումեանց 50 կ., Լ. Ամիրեանց 70 կ., Շ. Մկրտումեանց, 60 կ., Գ. Նուռնուսեանց 50 կ., Զ. Զարգարեանց 45 կ., Ո. Տէր-Աստուածատուրեանց 70 կ., Հ. Բալաբաջեանց 50 կ., Ա. Սարգսեան 50 կ., Զ. Մակավուզեանց 40 կ., Շ. Մեսրօփեանց, 40 կ., Մ. Սամարչեանց 40 կ. եւ տ. Շ. Եսայեանց 50 կոպ.։

Բ ա լ ա խ ա ն ի ի ց՝ «Ալմազ» ընկերութեան գրասենեակից 75 ռուբլի. նուիրատուներն են «Ալմազ» ընկերութիւն 25 ր., Մ. Աւագեան, Բ. Բունիաթեան, տ. Ս. Բունիաթեան, И. Загуляевъ, Θ. Некрасовъ—5-ական ր., Յ. Ներսէսեան 3 ր. 50 կ., Յ. Յովսէփեան 2 ր., Ս. Մելքումեան 1 ր. 50 կ., П. Лубянскій, Я. Фрицлеръ, Յ. Սէթեան, Վ. Տէր-Գէորգեան, Լ. Ղուլամդեան, Մէշադի Ալի-Եօլդաշ, Լաչին Ռասուլ-օղլի, Ջաբիր Ղամբար-օղլի, Աղավերդի Նազար-օղլի, Կ. Դաւթեան, Յ. Խոջամիրեան, Լ. Նապօլէօնեան—1-ական ր., А. Гартъ, К. Миллеръ, Ա. Մարտիրոսեան, Ա. Խանգիւլեան, Պ. Կափրեան, Ղ. Յովհաննիսեան, В. Бѣлобородовъ, Մ. Խուբբեան, Վ. Գորգիեան—50-ական կ., Հ. Գասպարեան 40 կ., Ս. Սիմօնեան 35 կ., С. Николаевъ, Г. Ситниковъ—30-ական կ., Յ. Յովհաննիսեան 15 կոպէկ։

Բ ա գ ո ւ ի ց՝ մի անձից, որ կամենում է անյայտ մնալ, հանգանակութեամբ ժողոված 75 ռուբլի։

Ց ա ր ս կ ի ե-Կ օ լ օ դ ց ի աւանից, Մ. Սիլդիբեանից 5 ռուբլի։

Դ օ ր օ գ օ բ ո ւ ժ ի ց (Սմօլենսկի նահանգ), Գ. Դանիէլբէկեանից 5 ր.։

Թ ա լ ի ն գիւղից (Զիւանշիրի գաւառ), Պ. Ռոստոմեանից 31 ր., որ հանգանակված է գիւղում (5 ր. տուել է տ. Ե. Մելիք-Բէգլարեան եւ 2 ր. Դ. քահ. Տէր-Բարսղեան)։

Ա վ դ է ե վ կ ա կայարանից (Եկատերինօսլավի նահանգ), Մ. Կարապետեանից 25 ր. նուիրատուներն են. Մ. Կարապետեան 9 ր., Գ. Մարտիրոսեան 5 ր., Մ. Դաքացով 2 ր., Ա. Կարապետեան 1 ր. 50 կ., Ա. Խաչատուրեան, Ա. Ղազարեան, Մ. Մուրադեան, Յ. Գրիգորեան, Я. Деткановъ, Յ. Ստեփանեան—1-ական ր., Գ. Նազարեան, Ղ. Վարդանեան, Сережа, Ա. Գրիգորեան 50-ական կոպէկ։ (Հանված է ճանապարհածախս 50 կ.)։

Ե ա լ տ ա յ ի ց՝ Անյայտից 1 ր.։

Թ ի Փ լ ի ս ի ց՝ Անյայտից 1 ր.։

Ընդամենը 452 ռուբլի 5 կոպէկ։

Մինչեւ այժմ ստացել ենք 19501 ր. 49½ կոպէկ եւ երկու ոսկի ռուպի։ Ուղարկել ենք 14,000 ռուբլի։ Երէկ յանձնեցինք Թիֆլիսի կոմիտէտին 5000 ռուբլի։ Մեզ մօտ մնում է 501 ր. 49½ կ. եւ երկու ոսկի ռուպի։

ՆԱՄԱԿ ՇԻՐԱԿԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղըզըլ-Չախչախ գիւղ, յունվ. 16-ին

Ղըզըլ-Չախչախ գիւղում ամսիս 6-ի գիշերը յանկարծ մեծ դղրդում եւ իրարանցում տեղի ունեցաւ, որի ժամանակ արտասովոր կերպով խփում էին եկեղեցու զանգակները, եւ շարունակ խմաց էին տալիս միմեանց, քնած տեղերից անգամ արթնացնելով, թէ լինելու է երկրաշարժ։ Գիւղացիները սարսափած վեր էին կենում եւ թափվում էին դուրս, չուարած չը գիտէին թէ ինչ պատուհաս պիտի գայ երկնքից. շատերը շտապում էին գիշերը վազել եկեղեցի եւ աղօթել, բայց շտապով եկեղեցուց դուրս էին գալիս, երկիւղ կրելով, թէ մի գուցէ եկեղեցին փուլ գայ եւ իրանց տակով անէ. շատերը, չը նայելով սարսափելի ցրտին, ամբողջ գիշերը, մինչեւ լոյս դրսում անցկացրին։

Բանից դուրս է գալիս, որ մի տղայ ուղեցել է ծակ մարգարէութիւն անել. քնի մէջ երեւակայելով, թէ ահա լինելու է երկրաշարժ եւ գիւղը ամբողջապէս պիտի կործանվի, անմիջապէս վեր է թռչում տեղից եւ երկիւղից լեզուն բռնված, դուրս է վազում եւ մի կերպ հասկացնում է տանեցիներին, թէ երկրաշարժ պիտի լինի, իրան պատգամ էին տուել եւ ասել, որ յայտնէ գիւղացիներին աղօթք անեն եւ զգոյշ մնան, եթէ ոչ Աստուած նրանց պատժելու է. այդ էր պատճառը, որ խեղճ գիւղացիները մինչեւ լոյս սպասեցին աղէտին, եւ անհանգիստ դրսում անցկացրին գիշերը։

Համզաքեարակ գիւղում, յունվարի 10-ին, լուր է տարածվում, թէ այդ գիշերը լինելու է երկրաշարժ։ Մեծ իրարանցում է տեղի ունենում, սարսափում են բոլորը, երկիւղից գիւղացիք այդ գիշեր չեն քնում, նոյնպէս ձմեռվայ դաժան ցրտին բոլորը դրսում են անցկացնում, վառելով տեղ-տեղ կրակներ եւ նրա շուրջը բոլորվելով լուսացնում են գիշերը անմնաս։ Ուրիշ շատ այդպիսի գիւղեր էլ ահ ու դողի մէջ են, եւ երկիւղ են կրում Ախալքալաքի նման դէպքերից։

Այս օրերս մեծ Փարկիթ գիւղում մի ցաւալի դէպք տեղի ունեցաւ. մի երկու տարվայ պսակված նորահարս զոհ գնաց չը հասկացող պառաւ դայեակների ոգիտութեան։ Խեղճը տաս օր շարունակ ոտքի վրա չը դիմանալով երկունքի ցաւին, սարսափելի տանջանքների մէջ մեռաւ, եւ կենդանի գերեզման տարաւ իր հետ դեռ եւս լոյս աշխարհ չեկած զաւակին։ Այդպիսի օրինակներ անթիւ են, եւ տարեկան որքան այդպիսի զոհեր են գնում Շիրակից. այդ բոլորը վերագրում են բնութեանը, ասելով թէ «ճակատագիրն էր», բայց չեն ասում, թէ լաւ դայեակի բացակայութիւնն էր պատճառը։

Դ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Աստրախան, յունվարի 11-ին

Մի ամիս առաջ վախճանվեց Շուշում տեղացի հարուստ վաճառական Թադէոս Թամիրեանց։ Հանգուցեալը ամուրի մնացած լինելով՝ թողեց միլիօնաչափ կարողութիւն իր եղբօր որդիներին։ Շուշի քաղաքում նրա յուղարկաւորութիւնը եւ թաղումը կատարվել են բաւական փառաւոր հանդէսով հայ եւ թուրք ազգաբնակութեան խուռն բազմութեան եւ պաշտօնական անձերի ներկայութեամբ. իսկ Թաւրիզում՝ կատարվել է նրա յիշատակին հոգեհանգիստ տեղական հայ դպրոցների աշակերտների, ուսուցիչների, ժողովրդի եւ վիճակի առաջնորդի ներկայութեամբ։ Երկու տեղումն էլ, ի հարկէ, երախտագիտական զգացմունքն էր դրդել պատւելու հանգուցեալ բարեգործի յիշատակը. Շուշում—որովհետեւ նա տուել էր այդ քաղաքին մաքուր աղբիւրաջուր, որ մեծ գումար է արժել, եւ Թաւրիզում՝—որովհետեւ տաս հազար ռուբլի է յատկացրել Արամեան վարժարանի օգտին։

Եթէ ի նկատի առնենք, որ Թամիրեանցի ունեցած կարողութեան չափ եւ նրանից մի քանի անգամ աւելի ունեցողներն էլ մեզանում եղել եւ անցել են առանց փոքր ի շատէ բարեգործելու, պէտք էր միայն գոհ լինել, որ հանգուցեալը իր կենդանութեանը գոնէ վերոյիշեալ երկու խոշոր բարիքն է արել, իսկ նրա ժառանգները, ինչպէս հաղորդեց «Մշակի» թղթակիցը (դեկտ. 16) նրա յիշատակը պատւելու համար 6000 ռուբլի են նուիրել զանազան հիմնարկութիւններին։

Սակայն գիտենալով հանգուցեալ Թամիրեանցի աւելի մեծ բարեգործական դիտաւորութեամբ ունեցած հաստատուն մի որոշումն՝ աւելորդ չեմ համարում հրապարակ հանել նրան՝ յուսալով, որ նրա ժառանգները պիտի աշխատեն իրագործել, իբրեւ իրանց բարոյական սուրբ պարտականութիւն՝ նրա կամքը, որ անշուշտ յայտնի պիտի լինէր եւ իրանց, եւ որ հետեւեալն է։

Հանգուցեալը դեռ Շուշի ջուր բերելու դիտաւորութիւն չունեցած՝ որոշել էր Պարսկաստանի հայաշատ գաւառներից մէկում մի միջնակարգ հայ դպրոց բանալ իր անունով եւ նրա գոյութիւնն ապահովելու համար նշանակել էր հարիւր հազար ռուբլու գումար, որով պիտի կալուածներ գնվէին։ Երբ 1893 թւի զատկական տօներին Թիֆլիս էի եկել, նա Շուշուց եկաւ այդտեղ լսելու խորհուրդներ եւ ցուցմունքներ, որոնք եւ տվեցին նրան Բալա-բէկ Մէլիք-Ղարագեօզեանցի (այժմ հանգուցեալ) եւ երկու ուրիշ անձերի կողմից։ Տուած խորհուրդներին հաւանելով՝ նա վերադարձաւ այն խոստմունքով, որ կաշխատի Թաւրիզում գտնվող ծանօթ հայերի կամ առանձին ուղարկված մարդու միջոցով յարմար կալուածքներ որոնել տալ գնելու համար, որից յետոյ անմիջապէս դպրոցը պիտի բացվէր։ Այնուհետեւ անցան տարիներ եւ այդ որոշման իրագործման մասին տեղեկութիւն չունեցայ։ Երբ մի տարի առաջ լրագիրներում գրվեց թէ Թադէոս Թամիրեանց տաս հազար ռուբլի է նուիրել, որի տոկոսներով մի դպրոց պահվի Պարսկաստանում, կարծելով որ նա այսքանով արդէն սահմանափակում է իր առաջվայ մտադրութիւնը, իրաւունք համարեցի ինձ իբրեւ վաղածանօթի զարմանքս յայտնել նրան այդ մասին. ինձ պատասխանեց նա անցեալ 1899 թւի փետրվարի 9-ին հետեւեալ նամակով.

«Տարւոյս յունվարի 11-էն գրած նամակդ ստանալու բաղդն ունեցայ, ո՛հ, որքան ուրախ եմ, որ սրբազնութիւնդ չէ մոռանում ինձ յիշեցնելով հայրաբար ինձ իմ խոստումս եւ պարտականութիւնս դէպի մի այնպիսի բարենպատակ գործառնութիւն, որի կատարումը դարերի ընթացքում սիրելի ազգայնոցս մէջ պիտի անհամացնէ եւ օրհնել տայ անունս ամենուն։

«Արդարեւ սրբազնութեանդ առաջ, հանգուցեալ Բալա-բէկի մօտ յայտնել էի ճիշդ ձեր նամակի մէջ յիշած նպատակի առթիւ մի հարիւր հազար ռուբլի նուիրելոյ իմ ինքնայօժար որոշումը. սակայն գալով Շուշի եւ լսելով խղճիս ձայնը, ցանկացայ իմ ծարաւից այրվող հայրենիքին ջուր տալ, որ վաղուց Աստուծոյ ողորմութեամբն եւ ձեր բարի աղօթիւք խոխոջալով անցնում է Շուշիի թաղերով։ Այժմ էլ զօրանոցի առաջ ջրամբարի ահագին շէնքի նիւթերն է պատրաստվում մարտ ամսում սկսելու առթիւ։

«Ձը նայած հասակիս անհամապատասխան անհրաժեշտ զբաղմունքներիս եւ երկար հիւանդութեանս, որով եւ այժմ մասամբ կը տանջվիմ, ահա քանի տարի է, որ մինչ Պարսկաստանի ազդեցիկ եւ բանիմաց անձանց խնդրած եւ խնդրում եմ, որ որոշմանս համապատասխան մի կալուած գտնեն եւ իսկոյն ինձ իմաց տան. սակայն դժբաղդաբար ո՛չ մի բաւարար լուր չեն տուած. եւ մինչեւ անգամ 10 հազար ռուբլու կալուածքը դժուարութեամբ են գտած. ուրեմն բանը ոչ թէ իմ խոստումը կամ որոշումս դրժելուն, այլ յարմար կալուածքներ չը գտնելոյն մէջն է։

«Սրբազան Հայր, դուք ինչ էք կարծում, չը լինի թէ հաւատացած էք, որ այն 10 հազարով իմ խոստումը վերջացաւ. ներեցէք, ես թոյլ չեմ տալ ինձ վրա այդպիսի կարծիք ունենալ։ Այն փոքրիկ եւ աննշան գումարը մի աւելորդ նուէր է, որ ես տալիս եմ իմ Թաւրիզեցի եղբայրներին, որոնց հետ անց եմ կացրել իմ կեանքի ամենաուրախ գարունը։ Ես իմ որոշման վրա հաստատ եմ եւ կաղաչեմ ձեզ, որ սրբազնութիւնդ կողմնակի աշխատէ կալուածներ գտնել տալու, որպէս զի նախ քան գերեզման մտնելս պարտքս կատարած լինիմ։

«Գրում էք ըստ Ս. Աւետարանի «Որում շատ տուաւ, շատ խնդրեսցի ի նմանէ». այո՛, իրաւունք ունիք իբրեւ սիրոյ եւ բարոյականութեան երկնային մեծ վարդապետի աշակերտ պահանջել այդ մարդասիրական ու ազգասիրական գործը ինձանից. «իսկ որում բազում աւանդեցաւ» նուիրեց որքան։

«Սրբազան հայր, վերջացնելով նամակս կը խնդրեմ բացի ձեր հայրական օրհնութիւնից եւ օգնել ինձ ձեր... խորհուրդներով որոշումս կատարելու առթիւ Պարսկաստանում հաստատ թաբեր կալուածքներ ձեռք բերելու»։

«Եմ եւ մնամ ամենախոնարհ յարգանօք՝

Թադէոս Բ. Թամիրեանց

Այս նամակից ընթերցողը տեսնում է, որ հանգուցեալը մինչեւ վերջը հաստատուն էր իր որոշման վրա, եւ որ՝ մի առ ժամանակ Շուշի ջուր բերելու պատճառով մի կողմ թողած լինելով այն՝ վերջում դարձեալ փափագում էր իրագործել իր միտքը, խնդրելով շտապեցնել կալուածք գտնելու գործը։ Այսպիսի մի հաստատուն կամքի իրագործումն օրէնքի պահանջած պարտաւորութիւն չէ կարող լինել, քանի որ հանգուցեալը կտակ չէ թողել. բայց իբրեւ բարոյական պարտաւորութիւն՝ անժխտելի պիտի լինի նրա ժառանգների համար։

Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ախալքալաքից մեզ հաղորդում են, որ այնտեղ երկրաշարժը դեռ եւս չէ դադարել։ Յաճախ տեղի են ունենում ցնցումներ, որոնք քաղաքում համեմատաբար աւելի թեթեւ են, քան վնասված գիւղերի շրջանում։

—

Ինչպէս յայտնի է, հանգուցեալ Նօբելի նշանակած մրցանակը պէտք է տրվի այն անձանց, որոնք գրական, գիտական եւ հասարակական իրանց աշխատութիւններով նշանաւոր բարիք են մատուցել մարդկութեան։ Իբրեւ թեկնածուներ, որոնք կարող են ստանալ այդ մրցանակը, հաւանական են թւում հետեւեալ անձեր—վիպասան կոմս Լեվ Տօլստոյ, նկարիչ Վասիլի Վերեշչագին, X. ճառագայթների գտնող Րենտգէն, առանց թելի հեռագիր հնարող Մարկոնի, ճանապարհորդ Նորդէնշիլդ, Կարմիր Խաչի ընկերութեան հիմնող Անրի Դիւնան եւ խաղաղութեան գաղափարի պաշտպան Ֆրեդերիկ Բայեր։

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը որոշել է այգեգործական շրջաններում նշանակել առանձին պաշտօնեաներ, որոնց պարտաւորութիւնը պէտք է լինի շրջել կալուածատէրերի եւ գիւղացիների հողերը եւ գործնականապէս ցոյց տալ կատարելագործված այգեգործութեան եղանակները։

—

Ստացանք դոկտոր Ա. Ֆրանկի «Болѣзни Растеній» աշխատութեան առաջին մասը, որ գերմաներէնից թարգմանել է ռուսերէնի Մ. Էնգելգարտ։ Գիրքը պարունակում է իր մէջ բ ո յ ս ե ր ի հ ի ւ ա ն դ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ի հետազօտութիւնը եւ նրանց բժշկութեան միջոցները։ Գրքի մէջ կան 21 նկարներ։ Գիւղատնտեսների համար ներկայ աշխատութիւնը օգտակար

է եւ անհրաժեշտ։ Գիրքը բաղկացած է 258 երեսից։

—

Վերջին տարիները ասիական Թուրքաստանում նկատւում են այդ երկրի վերաբերմամբ արտասովոր մետերիօլօգիական երեւոյթներ։ Անսովոր հեղեղները գարնան ժամանակ եւ ձմեռային սաստիկ ցրտերը համարեա սովորական երեւոյթ են դարձել այդ տաք եւ չոր կլիմա ունեցող երկրում։ Իսկ ներկայ տարվայ ձմեռը, անցած ձմեռների հետ համեմատելով, չափազանց խիստ եւ դաժան է։ Ամբողջ Ասիան, Կասպից ծովի ափերից եւ Ղարա-Ղումի աւազոտ անապատներից սկսած, ծածկված է այժմ ձիւնի հաստ շերտով։ Ձիւնն այնքան առատ է, որ երկաթուղու գնացքները ստիպված են քանի մի օրով կանգ առնել կայարաններում։ Կասպից ծովի ափերն ամեն տեղ սառել են։ Ցուրտը 20°/₀-ի հասնում։

—

«Каспій» լրագրի ասելով, մնանկ հրատարակված կօլմանեանների գործերը վարելու համար պարտատէրի կողմից նշանակված է կօնկուրսի վարչութիւն, որի անդամներն են. նախագահ՝ երդուեալ հաւատարմատար Մ. Պապաջանեան եւ կուրատօրներ՝ երդուեալ հաւատարմատար Մ Շօր եւ Ս. Քալանթարեան, նոյնպէս Օ. Դէմբօ եւ Ա. Ադամեան։

—

Այս յունվար ամսի վերջը Պետերբուրգում կը կայանայ մի ժողով, որին կը մասնակցեն Ռուսաստանի բոլոր ապահովագրական ընկերութիւնների ներկայացուցիչները։ Ժողովը պէտք է զբաղվի ապահովագրութեան վերաբերեալ մի քանի կանոնների քննութեամբ։

—

Ճարտարապետների երրորդ համառուսական ժողովում, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, ի միջի այլ հարցերի, կը քննվի ճարտարապետների պատասխանատուութեան հարցը նրանց կատարած շինութիւնների վերաբերմամբ եւ բանուորների ապահովացման հարցը դժբաղդ դէպքերից։ Բացի սրանից կը կարդացվեն մի շարք զեկուցումներ ճարտարապետների պարտաւորութեան մասին՝ ապահովելու Ռուսաստանը հրդեհներից։

—

ԴՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Թանգութիւնը հրէշաւոր չափերի հասաւ. ձուի հատը հինգ կօպէկ է ծախվում, մսի ֆունտը 15 կօպէկ, իւղի ֆունտը 40 կօպէկ, հացի լաւ տեսակը $4^{1}/_{2}$ կօպէկ։ Այդ թանգութիւնը բացատրում են նրանով, որ Թուրքաց «օրուջլուղ» է եւ լաւ առեւտուր է լինում չուկայում ուտելեղէնների։ Միայն էժան ծախվում է այժմ փայտը. սայլապանները թուրքեր են, բերում են փայտ մեծ քանակութեամբ, որովհետեւ մօտ է «բայրամը», ծախում են էժան։»

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Յունվարի 5-ի գիշերը մի խումբ երիտասարդներ ու օրիորդներ «աւետիս» ման եկան Նորակառոյց եկեղեցու օգտին։ Զուտ արդիւնք մնաց 284 ր.»։

—

ՇԻՐԱԿԻ գաւառից մեզ գրում են. «Յունվարի 10-ին, բոլորովին անսպասելի կերպով, բարձր իշխանութեան կարգադրութեամբ Շիրակի գաւառական վարչութիւնը նորից վերադարձաւ Ղարախան գիւղից իր հին տեղը, Արգինա գիւղը։ Արգինան նորից կենդանութիւն ստացաւ։ Հիմա ժողովուրդը յաճախում է կրկին իր սիրած Արգինան, որ ունի բոլոր յարմարութիւնները. լինելով Շիրակի կենտրոնում, ազգաբնակութեան համար շատ դիւրին է այնտեղ գնալ-գալը, մանաւանդ ձմեռվայ բուք ու ցուրտ օրերին։ Շիրակի ազգաբնակութիւնը շատ ուրախ է այդ առիթով»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

Անգլիական պարլամենտի երկարատեւ արձակուրդից յետոյ այժմ բացված է արդէն եւ թէպէտ դեռ եւս հեռագրական կարճառօտ տեղեկութիւններ չը կան նրա առաջին նիստի մասին, այնուամենայնիւ դժուար չէ գուշակել, որ Անգլիայի արտաքին քաղաքականութեան վերաբերմամբ ընդհանրապէս եւ առանձնապէս Սօլսբերի-Չեմբերլէնի մինիստրութեան համար պարլամենտի ներկայ նստաշրջանը վճռական նշանակութիւն կունենայ։ Անգլիայում վաղուց անհամբերութեամբ սպասում էին պարլամենտի բացմանը, որ ամեն կերպ աշխատում էր յետաձգել նրա բացումը եւ այդպիսով հեռացնել գէթ առ ժամանակ իրանից այն երկիւղալի րօպէն, երբ նա երես առ երես ստիպված պիտի լինի կանգնել ժողովրդի ներկայացուցիչների առաջ եւ վերջին ժամանակ Հարաւային Աֆրիկայում կատարվող սարսափելի դրամայի մեծ հաշիւը տալ։ Բայց ինչ հնարքով եւ ինչ միջոցով նա կարող էր արդարանալ, քանի որ նրա ամենաջերմ պաշտպան լրագիրներն անգամ—«Times» եւ «Standard» միաբերան վկայում են, որ կառավարութիւնն աններելի անփոյթութիւն է ցոյց տուել պատերազմի նախապատրաստութիւնների վերաբերմամբ, բոլորովին անտեղեակ է եղել գործերի դրութեանը Հարաւային Աֆրիկայում եւ մանաւանդ այն ահագին ռազմական պատրաստութեանը, որ մեծերել է Տրանսվաալը 1895 թուականից յետոյ՝ նախատեսելով ներկայ պատերազմը։ Կառավարութիւնը համոզված էր, որ ոչ միայն ընդդիմադիր կուսակցութիւնը, այլ նոյն իսկ պահպանողականները տրամադիր չեն չոյելու նրան այդ զարհուրելի թշուառութիւնների համար, որ պատճառեց Անգլիային այնչափ թեթեւամտութեամբ սկսած պատերազմը։ «Morning Post», «Daily Mail» եւ այլ լրագիրներ պահանջում են նոյն իսկ փոխարինել ծերունի եւ անընդունակ մինիստրներին աւելի երիտասարդ եւ աւելի եռանդոտ ու խոհուն անձերով։

Միակ միջոցը, որով Սօլսբէրիի մինիստրութիւնը կարող էր եթէ ոչ արդարանալ, գէթ մեղմացնել իր դրութեան ծանրութիւնը, այդ այն է, որ նա ներկայանար պարլամենտին անգլիական զէնքի որ եւ է խոշոր յաղթութիւնից յետոյ Հարաւային Աֆրիկայում, սակայն երկու անգամվայ փորձն եւս անաջող դուրս եկաւ, երկու անգամ եւս գեներալ Բուլլէր, նեղված մինիստրական պահանջներից, սարսափելի պարտութիւններ կրեց Տուգելայի եւ Սպիօնկօպի մօտ եւ այսպիսով խորտակեց մինիստրութեան միակ յոյսը եւ փակեց արդարանալու միակ ճանապարհը։ Մինիստրութիւնն այժմ անշուշտ ուրախ կը լինի հեռանալ ասպարէզից եւ իր պատասխանատուութեան գոնէ մի մասը ձգել յաջորդ մինիստրութեան վրա, բայց ո՞վ կը համաձայնվի ստանալ այդպիսի ժառանգութիւն։ Ցամենայն դէպս ազատամիտները հրաժարվում են նրանից։

Այս հարցի վերաբերմամբ նշանաւոր է այն ճառը, որ համայնքների ժողովի անդամ Հերբերտ Գլադստօնը, հանգուցեալ Գլադստօնի որդին, որ ազատամիտ կուսակցութեան ականաւոր անդամներից մէկն է, արտասանել է մօտ օրերումս իր ընտրողների առաջ։ «Իւրաքանչիւր ազգասէր անգլիացու պարտքն է, ասաց ի միջի այլոց Գլադստօն, ոչ մի դժուարութիւն չը ստեղծել այժմ կառավարութեան համար, որպէս զի նա իր բոլոր ջանքը գործադրէ Հարաւային Աֆրիկայի պատերազմը աջողութեամբ առաջ տանելու համար։ Մինիստրութեան փոփոխութեամբ ներկայ րօպէում գործերի դրութիւնը չէ կարող անմիջապէս փոխվել։ Մի եւ նոյն է, որպիսի մինիստրութիւն էլ որ յաջորդէ պահպանողականներին, ստիպված պէտք է լինի ամենամեծ եռանդով շարունակել պատերազմը։ Եւ եթէ մինիստրական փոփոխութիւնը հնարաւոր էլ լինի, այնուամենայնիւ նա ցանկալի չէ, որովհետեւ այժմեան մինիստրութիւնը պէտք է պատասխանատու լինի այն ամենի համար, ինչ որ պատահեց. Նրա ամենակատաղի թշնամիներն անգամ չեն կամենայ բռնել նրա տեղը։ Ազատամիտ կառավարութիւնը Մաջուբայի կուից յետոյ վերականգնեց Տրանսվաալի անկախութիւնը։ Ես այժմ երջանիկ եմ, որ այն ժամանակ ձայն տուի յօգուտ այդպիսի քաղաքականութեան եւ մինչեւ կեանքի վերջը չեմ ափսոսայ դրա համար։ Եթէ մենք ցանկանում ենք կառավարել Հարաւային Աֆրիկան պատուով եւ աջողութեամբ, դրա համար մէկ միջոց միայն ունենք—կառավարել երկիրը տեղական հօլլանդական ազգաբնակութեան օգնութեամբ եւ նրա հետ միացած։ Այժմեան կառավարութեանը ես մեղադրում եմ այն բանում, որ նա հրաժարվեց այդ փորձված եւ վաղուց ընդունված քաղաքականութիւնից։ Ներկայ պատերազմի համար տեսած նախապատրաստութիւնների աններելի թերութիւնները պէտք է ամենախիստ քննութեան ենթարկվեն, բայց եւ այնպէս դեռ եւս այդպիսի քննութեան ժամանակը չէ հասել։ Ցամենայն դէպս մենք պարզապէս կապացուցանենք, որ Անգլիայի այժմեան պատերազմական թշուառութիւնների միակ պատճառը կառավարութիւնն է։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ղազուին, յունվարի 1-ին

Երէկ, նոր տարվայ առիթով, Ա. Մ. Սարգսեանցի տանը տեղի ունեցաւ մանկական երեկոյթ եւ տօնածառ, յօգուտ Ղազուինի հայոց «Վարդանեան» դպրոցի։ Սա մի նոր երեւոյթ էր Ղազուինում, ուստի դահլիճը լիքն էր խուռն հանդիսականներով։

Սկզբում տրվեց զաւեշտ, եւ կարդացվեցին ոտանաւորներ. կարդացողների մէջ աչքի էր ընկնում մի աշակերտ, որը իր երկու ոտանաւորները, լաւ առոգանութեամբ, համարձակ եւ խրոխտ ձայնով արտասանելով արժանացաւ բուռն ծափահարութեան։ Իսկ «Սեւ կատուի» ներկայացման ժամանակ, նոյն պատանին, «Լեւոնի» դերում այնքան աջող խաղաց, որ ընդհանուր հանդիսականների զարմանքը շարժեց։ Ց. Կարապետեանցը կարդաց մի երգիծաբանական ոտանաւոր «Ես թող եմ փչում» նախաբանով. երբ աւարտեց, արժանացաւ ծափահարութեան։

Վերջում տեղի ունեցաւ բանախօսութիւն, որտեղ յիշեալ դպրոցի ուսուցիչը, խօսելով նոր տարվայ եւ նրա նշանակութեան մասին՝ մատնանիշ արեց այն կէտը, թէ որքան աղքատիկ դրութեան մէջ է ուսումնարանը, հետեւապէս հարկաւոր է օժանդակութիւն, որպէս զի նա դրվի վայելուչ պայմանների մէջ։ Գովեց նրանց, որոնք ձեռնամուխ լինելով մի այսպիսի հասարակական գործի, ոչ մի ջանք չը խնայեցին։

Իսկ բոլորից վերջը տեղի ունեցաւ վիճակախաղ, եւ հանդիսականները գոհ սրտով ցրվեցին։

Լ—ման

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Լօնդօնում, յունվարի 13-ին, ինչպէս հաղորդում է «Руск. Вѣд.» լրագրի թղթակիցը, վիպասան Սիլաս Հօկինգի նախաձեռնութեամբ, տեղի ունեցաւ մի միտինգ յօգուտ խաղաղութեան։ Ընդամենը երեք շաբաթ առաջ անհնարին կը լինէր այդպիսի միտինգ կազմել կամ ընդունել այն տեսակ վճիռներ, որպիսիք ընդունվեցին միտինգում. ազգամոլները, անշուշտ, աղմուկով եւ շուացնելով կը խանգարէին միտինգը, որպէս հակազգային ցոյց, սակայն այժմ այդպիսի բան չը պատահեց։ Ընդհակառակը որոշումներն առաջարկվեցին եւ ընդունվեցին ամենայն հանդարտութեամբ։ Հետաքրքրական է ընդունված որոշումների հետեւեալ կէտը. «Միտինգը ենթադրում է, թէ պատերազմն առաջացել է որպէս հասարակութեան մէջ տարածված անհիմն լուրերից, այնպէս էլ գաղթականութիւնների մինիստրի չափազանց փառասիրական եւ կեղծաւոր քաղաքականութիւնից։ Ժողովը խորապէս համոզված է, որ Տրանսվաալում կատարվող դէպքերը ծընունդ են առած այն կասկածներից, որով բօէրները վերաբերում են Չեմբերլէնին։ Իսկ կասկածները բղխում են Ջէմսօնի արշաւանքի մէջ մինիստրի ունեցած մասնակցութիւնից։ Միտինգն ափսոսում է, որ կառավարութիւնը վճռականապէս հրաժարվեց միջնորդ դատարանի մասին Կրիւգէրի արած առաջարկութիւնից, եւ յայտնում է իր անխախտ համոզումը, որ քանի Չէմբէրլէնը կը մնայ մինիստրութեան մէջ, խաղաղութիւնն անհնարին է Հարաւային Աֆրիկայում։

—«Wiener Abendpost» լրագիրը յայտնում է, թէ շատ կարճ ժամանակից յետոյ Կէրբէրի նոր մինիստրութիւնը Վիէննա կը հրաւիրէ խորհրդակցութեան բոլոր կուսակցութիւնների ներկայացուցիչներին եւ նրանց քննադատութեանը կառաջարկէ մինիստրութեան մշակած ծրագիրները՝ ազգային թշնամութիւնը վերացնելու եւ երկրի մէջ խաղաղութիւն եւ կարգ վերահաստատելու համար։ Եթէ այդ միտքը աջողութիւն գտնի, եթէ կուսակցութիւնների ներկայացուցիչները խորհրդակցութեան ժամանակ որ եւ է համաձայնութեան գան, այն ժամանակ խկոյն կը հրաւիրվի պարլամենտը, որպէս զի հաստատէ ներկայացուցիչների որոշումները, եւ դարձնէ նրանց օրէնք ազգութիւնների եւ լեզուների մասին։

—«Local Anzeiger» լրագրին հաղորդում են Հռօմից, թէ Իտալիայում ինֆլուէնցան զարհուրելի չափեր է ստանում։ Տուրինում, մէկ օրվայ ընթացքում, ինֆլուէնցայից մեռան 52 հոգի. մահվան դէպքերի միջին թիւն այդ հիւանդութիւնից երբէք 20-ից ցած չէ իջնում։ Լիվօրնօյում երկու շաբաթվայ մէջ հիւանդացողների թիւը հասել է 12,000-ի։ Ինֆլուէնցան Հռօմում եւս սաստիկ տարածված է։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

—

20 յունվարի

ՏՕՐՕՆՏՕ։ «Britich Empère League»-ի ժողովում, որ տեղի ունեցաւ երէկ, ընդունվեց մի որոշում, որով յայտնվում է, թէ ի նկատի առնելով կայսրութեան դրութեան լրջութիւնը՝ Կանադայի կառավարութեան պարտքն է իր ազատ զօրքերը եւ կարեւոր նիւթական միջոցները տալ կայսրութիւնը պաշտպանելու համար։

ԼՕՆԴՕՆ։ Համայնքների ժողով։ Ընդդիմադիր կուսակցութեան անդամների ճառերից յետոյ խօսում է Բրօդրիկ։ Նրա կարծիքով, Ֆիցմօրիսի առաջարկութիւնը՝ ուղղելու գահական ճառի պատասխանը, կազմված է այնպէս, որ ընդդիմադիր կուսակցութեանը հնարաւորութիւն է տալիս միաձայն, յօգուտ այդ առաջարկութեան քուէարկել, թէպէտ եւ նրա անդամները տարբեր հայեացքներ ունենային։ Ընդդիմադիր կուսակցութեանը պէտք էր էլ մի առաջարկութիւն անել քաղաքական ուղիղ ուղղութեամբ։ Երկիրը կամենում է, որ պատերազմը եռանդով շարունակվի։ Հարցի էութիւնը կայանում է նրանում, թէ ունի՞ արդեօք Անգլիան իրաւունք Տրանսվաալի օտարերկրացիներին հովանաւորութիւն ցոյց տալ։ Ոչ մի պահպանողական չի պաշտպանի Ջէմսօնի արշաւանքը։ Այս գործի քննութիւնը թագցնելու մասին շատ անգամ կշտամբումներ են եղել եւ շատ անգամ էլ հերքվել։ (Իռլանդացիների բացականչութիւններ. «հրատարակել նամակները»)։ Գուսկալի ասում է. «Ֆիցմօրիսի առաջարկութեան մտցնելը ուղղակի նշանակում է քաջալերել բօէրներին։ Այդ առաջարկութիւնն ընդունելը ծանր տպաւորութիւն կը գործէ երկրում եւ կը ծագեցնէ այնպիսի դժուարութիւններ, որոնց ծանրութիւնը կընկնի զինուորների վրա եւ այդ դէպքում մեղաւոր կը լինեն նրանք, որոնք ձայն կը տան յօգուտ Ֆիցմօրիսի առաջարկութեան։ Այս կէտում վիճաբանութիւններն ընդհատվեցին։ Գործերի հերթական ընթացքի մասին Կաննաուէյ ցանկութիւն է յայտնում, որ քննադատութիւնը վերջանայ մինչեւ շաբաթվայ վերջը։ Բաններման առարկում է այդ առաջարկութեան դէմ։ Բալֆուր ասում է, որ այդ առաջարկութիւնը թէեւ հակառակ է սովորութեան, բայց եւ այնպէս ցանկալի է։

ԼՕՆԴՕՆ։ Լօրենցօ-Մարկեզէից հեռագրում են «Times» լրագրին յունվարի 18-ից, թէ Տրանսվաալից ստացված տեղեկութիւններին նայելով այնտեղ համոզված են, թէ Լէդի-Սմիթի վրա յարձակումն գործելը կամ նրան ռմբակոծելը ապարդիւն է։ Այս պատճառով բօէրների զինուորական մինիստրութիւնը վճռել է փոխել իր գործունէութեան եղանակն այս կէտում։ Պրետօրիայից եւ Իօհաննէսբուրգից ուղարկված են մեծ քանակութեամբ փայտ, աւազով լի տօպրակներ եւ բազմաթիւ կաֆըրներ։ Մտադրութիւն կայ փակել ջրի ընթացքը Լէդի-Սմիթից քանի մի մղոն ներքեւ եւ այդ հնարքով հեղեղ առաջացնել քաղաքում, որով եւ դուրս քշել զինուորներին եւ բնակիչներին զինուորանոցներից եւ նկուղներից, այնպէս որ նրանք աւելի անպաշտպան լինեն թնդանօթային կրակի առաջ։

ԼՕՐԵՆՑՕ-ՄԱՐԿԻԶԷ։ Բօէրների գլխաւոր բանակից, որ գտնվում է Լէդի-Սմիտի մօտ, հաղորդում են, թէ այնտեղ կատարեալ խաղաղութիւն է տիրում։ «Երկար Տօմը» երբեմն երբեմն ռումբեր է արձակում դէպի Լէդի-Սմիտ, որտեղ դեռ եւս չափազանց մեծ է տենդից եւ ուրիշ պատճառներից մեռնողների թիւը։

ՊԷԿԻՆ։ Չինական կայսր Կուանգ-Սուի մահվան լուրը չէ հաստատվում։ Կայսերական հրովարտակով նշանակված է գահաժառանգ։ Օտարերկրացիների ապահովութեանը ոչինչ վըտանգ չէ սպառնում, միայն Շանդունում սպանված է մի անգլիացի քարոզիչ. այս պատճառով Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Անգլիայի, Իտալիայի եւ Միացեալ-Նահանգների ներկայացուցիչները դիմեցին չինաց կառավարութեանը պահանջելով ապահովացնել քարոզիչների կեանքը։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՑՏՈՒՄ Է

—

ԲԱԳՈՒ. Լ. Ս. Դուք գրում էք, որ Աշըղ-Ջիւանու երկասիրութիւնների համար տուել էք երեք րուբլի, բայց գրքերը չէք ստանում, և հարցնում էք, թէ ինչո՞ւ է այդպէս։ Մենք էլ չը գիտենք և մի՞թէ կարծում էք, թէ մենք պիտի ձեզանից շատ բան իմանանք, քանի որ այդ երկասիրութիւնների յայտարարութիւնը «Մշակի» հետ ենք ուղարկել։ Բայց պէտք է իմանալ, որ ոչ մի խմբագրութիւն պատասխանատու չէ լրագրի մէջ տպվող յայտարարութեան համար. և մանաւանդ ի՞նչ կարող ենք անել, երբ մեր ժամանակներում նոյն-իսկ աշուղներն էլ սկսել են րէկլամներ անել։

ԼՕՁԱՆ. Ա. Ա. Ոչ մէկն էլ չը կարողացանք տպագրել։

ԲԱ. ՈՒ. Ս. Պետրոսեանց. Ձեզ «Մշակ» ուղարկվում է կանօնաւորապէս. հարցրէք պօստատանը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

Дозволено цензурою, Тифлисъ: 21 Января 1900 г. Типографія Гуругянъ, Т.—ва, Большая-Ванкская ул., № 27.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11–12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Կ. Մ. Չիկովանի—9–10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Զ. Ի. Բաքանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ի. Ֆ. Պրոտասեվիչ—12–1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ս. Պ. Խարապետեանց—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ս. Գ. Գուրկո—$1^1/_4$—2 ժ. ներքին հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ի. Ֆ. Պրոտասեվիչ—5—6 ժ.

Ս. Ն. Ցպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (ելեքտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7—$7^1/_2$ ժ.

Վ. Մ. Մախվիլաձէ—քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւն մէզի, խխի և արեան:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Օ. Ֆ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

77—150 **Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ**

Վիէննայի Մխիթարեանների տպարանում

Մամուլի տակ է

ՉԷՅԹՈՒՆՑԻ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԱՆՑԵԱԼԷՆ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅԷՆ

I մաս (մինչև 1890 թ.)

Կիլիկիայի քարտէզով, Զէյթունի յատակագծով, Զէյթունի տեսարանով եւ զէյթունցի կորիճի պատկերով:

Բաժանորդագինը ծանապարհածախսով 1 րուբ. 20 կոպ. կամ 3 ֆրանկ:

Րուբլիները ուղարկել՝ թղթադրամով, մանր փողը նամականիշներով (марка):

Դիմել պ. Տիգրան Յովհաննէսեանին հետեւեալ հասցէով. Женева, Швейцарія, Т. Н. Іоаннесянцу.

Jenève, Suisse, Rue de Candolle 19, Pension Vivien M. Tigran Ioannissian.

(հ. չ.) 2—11

ԼԷՕ

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

պատմական վէպ, **753** երես.

(Մնացել են սակաւաթիւ օրինակներ)

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ 30 ԿՈՊԷԿ

Դիմել Թիֆլիս, «Մշակի» խմբագրութեան:

4—10

Ներկայ տարվայ փետրվարի 1-ից

ՍՏԵՓԱՆ ՂՈՒԼԵԱՆՑԻ

մահուդի խանութը, որ գտնվում էր բաղդախանում, տեղափոխվում է ՇԱԴԻՆՈՎԻ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՆ, եղբ. Միլօվների հանդէպ:

(չ) 3—5

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻ ՀԱՄԱՐ

5000 հատ 70—900 թւականների Պարսկաստանի զանազան նամակադրոշմներ ունեմ. ցանկացողը դիմէ «Մշակի» խմբագրութեան: 4—5

Լոյս տեսաւ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼՈՏՕ

Երկրորդ տպագրութիւն

Հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ 20 ԿՈՊ.

Դիմել—Тифлисъ, контора Общества Изданія Армянскихъ книгъ (Лорисмеликовская № 11) կամ Tiflis (Russie) Société de la publication des livres arméniens.

Ընկերութեան անդամ լինելու համար վճարում են տարեկան 6 րուբլի եւ ստանում 8 րուբլու գրքեր: Ընկերութեան գրասենեակում վաճառվում են ընկերութեան գրքերը: Ցանկացողներին ձրի ուղարկվում է գրացուցակ:

3—3

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

«Մ Ի Ջ Ն Ո Ր Դ»

(Посредникъ)

Դ. Ի. ԵՍԱԿԻՄՕՎԻՉԻ

Պուշկինեան պատա, Թամամշևի քարավանսարայի հանդէպ:

Ծախվում են տներ, հողաբաժիններ՝ գործարաններ շինելու համար, քաղաքում եւ քաղաքից դուրս՝ գաւառներում: Ամարանոցներ, նաւթային հողեր: Մանրամասնութիւնների համար դիմել գրասենեակ: № 2. 0—5

ԵՒ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆՑԻ ՀԱՅ,

որ լաւ գիտէ պատրաստել հայկական կերակուրներ՝ ցանկանում է տեղ ունենալ: 2—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺ. ՄԻԽԱՅԻԼ ԳԷԴԷՎԱՆՕՎԻ

Հիւանդներին ընդունում է ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

Առաւօտները՝

Վ. Ի. ԻՃԻՆԱԴԶԷ—ատամների հիւանդ. 8—10 ժ.

Գ. Գ. ՄԱՂԱԼՕՎ—ներքին հիւանդ. 9—10 ժ.

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—ականջի, կոկորդի և քթի հ. ամեն օր $10^1/_2$—12 ժ.

ԼՖԻՄԻ ՊԱՒԼՕՎԻՉ ԳԱՌՈՒԴԵԼԻՆ—ներքին և երեխաների հ. ամենայն օր ժ. 11—12, բացի շաբաթ օրերից:

Ա. Ն. ՇԱՏԻԼՕՎ—աչքի հ.—12—1 ժ.

Ն. Զ. ՈՒՄԻԿՕՎ—երեխաների հ. երկուշաբթի և ուրբաթ օր. 12—1 ժ.

Վ. Լ. ՄԱՐԿԵՎԻՉ—վիրաբուժական հ. 12—1 ժ. և երեքշաբթի օր 3—4 ժ.

Ի. Դ. ԲԷԳԹԱԲԷԳՕՎ—վեներական, մորթի և միզասեռ. հ. $1^1/_2$—2 ժ.

Մ. Ա. ԳԷԴԷՎԱՆՕՎ—նեարդային և ելեկտրօթերապիա, 1—2 ժ.

Երեկոները՝

Դ. Ա. ԳԷԴԷՎԱՆՕՎ—ներքին և երեխաների հ. (ծաղկահատութիւն) 5—6 ժ.

Ի. Ն. ԹՈՒՄԱՆՕՎ—կանանց և մանկաբարձական, 5—6 ժ.

Հիւանդանոցում գտնվում են մշտական մահճակալներ և բժշկական սենեակ խոշորացուցական և քիմիական հետազօտութիւնների համար:

Վճարը խորհրդի համար—50 կ. Թիֆլիսի պայմանով: Նիկոլաևսկայա փողոց, Վորոնցովի արձանի հանդէպ, տ. Սագինովի, № 11

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

0—11 **Միխայիլ Գէդէվանօվ**

Համաձայն հրամանի հոգեւոր իշխանութեան՝ ՄՈՂՆՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒ մեծապատիւ ծխականները հրաւիրվում են Մողնի եկեղեցին յունվարի 23-ին, ժամը 12-ին՝ սուրբ պատարագից յետոյ մասնակցելու ՆՈՐ ԵՐԷՑՓՈԽԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆԸ:

Գործակալ ա. մ. եկեղ. հայոց՝

2—2 Զաքարիա քահանայ Զարգեղեանց

ԴԷՊՕ ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄԻ

Դեղին եւ սպիտակ կոկոնների, հետեւեալ փիրմաների՝

ԱԼՕԻԶԻ եւ ԸՆԿ., ԱԼՕԻԶԻ, ԲԵՐՏԷ եւ ԸՆԿ., ՖԷՐՐԱՆ:

Բոլոր տուփերը հինգ-հինգ մսխալանոց են, բանդրոլով եւ կնքված Թիֆլիսի շերամապահական կայարանի զմուռի կնիքով:

Ցանկացողները կարող են դիմել Օ. Գ. Բարխուդարեանցին, «Պակէ» ընկերութեան գործակալին, Սիօնի փողոցի վրա, Մայսուրաձէի եւ Խօջափարուխօվի քարավանսարայում: 4—5

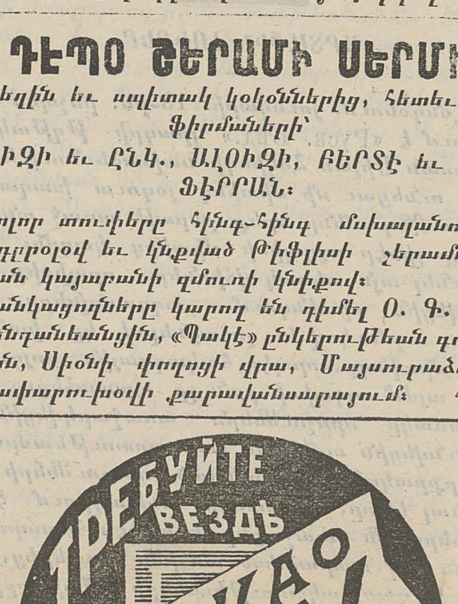

51—52

М. 36,019

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

«Մ Ի Ջ Ն Ո Ր Դ»

(Посредникъ)

Դ. Ի. ԵՍԱԿԻՄՕՎԻՉԻ

Պուշկինեան պատա, Թամամշևի քարավանսարայի հանդէպ:

Հրաւիրում է պ.պ. տանտէրերին հաղորդել մանրամասն հասցէ ազատ բնակարանների (դրա համար վերցնվում է 20 կոպ.), որ շատ դիւրութիւն կը պատճառէ թէ տանտէրերին եւ թէ բնակարան վարձողներին: Այդ նպատակով պատրաստված է մանրամասն ցուցակ: Գրասենեակում կայ ազատ բնակարանների մեծ ցուցակ: Ցանկացողները թող դիմեն գրասենեակ:

№ 1. 0—4

Լոյս տեսաւ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ

1900 Թ.

ԾՈՑԻ և ՊԱՏԻ (Շիրակ)

Օրացոյցները:

ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ զարդարված է մի քանի հայ գործիչների պատկերներով. ունի նաև յաւելուած, ընդարձակ բժշկարան, հարուստ երազահան և նոր զուարճալի վիճակարան:

—

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԻ մէջ կան բարոյական խրատներ, նոր ծիծաղաշարժ առակներ՝ Մոլլա-Նասրէդդինից, Դալի-Քէչիչից, Պլլպուղուց, այլև ժողովրդական առածներ, գիւղական լէլէներ, ընտիր բանաստեղծութիւններ, ժողովրդական երգեր, հայոց և եկեղեցական պատմութիւնից հատուածներ, զուարճալի պատմութիւններ, բժշկական, տնտեսական, արհեստագիտական և այլ օգտակար ու հետաքրքիր տեղեկութիւններ:

Գները { Ծոցինը—20 կոպէկ; Պատինը—50 կոպէկ }

Գումարով գնողներին զիջում է զիջում:

Դիմել՝ Александрополь, Карапету Апинянъ կամ Alexandrople, Karapet Apinian (Caucase).

19—20

Թիֆլիսի ժողովարան

Երեքշաբթի. յունվարի 25-ին, պ.պ. անդամների, կանդիդատների եւ նրանց ընտանիքների համար կը տրվի ներկայացում, հայ դերասանական ընկերութեան անդամների մասնակցութեամբ: I ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, հեղ. Պարոնեանի, փոխադրութիւն Սարգսեան-Աբեղեանի. II ԷԴԳԱՐ ԵՒ ՆՐԱ ԱՂԱԽԻՆԸ, կոմ. 1 գործ. հեղ. Լաբօրի, թարգմ. Ցենկի: Սկիզբը $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան: Տոմսակները 20, 30, 50, 75 կոպ. եւ 1 րուբլու կը ծախվին ժողովարանի դռնապանի մօտ: Ներկայացումից յետոյ տեղի կունենայ ը ն տ ա ն ե կ ա ն ե ր ե կ ո յ թ: 1—1

Բ Ա Ն Կ Ա Յ Ի Ն Թ Ա Տ Ր Օ Ն

Շաբաթ, յունվարի 22-ին

Կը լինի ի բենեֆիս **Մ. Ս. ՎԱՐԴԻԿԵԱՆԻ**

⁜ՀԱՄԵՐԳ⁜

Խ. Մ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐՁԱՅԻ

I. **ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ**

II. **ՋՐՕՐՀՆԷՔԻ ԳԻՇԵՐԸ**

III. Ֆ Ա Ո Ւ Ս Տ

Օպերայից Ս. գործողութիւն մուզիկա Գունոյի:

Տոմսակները թատրոնի կասսայում:

(ռ. չ.) 2—2

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ

Գ: Ֆ. Ի Ի Ր Գ Է Ն Ս

Ոչնչացնում է պեպէնները, սեւութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները եւ պուտկները եւ ներգործում է աւելորդ քրտնելու դէմ: Խորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս տուալէտային անուշահոտ սապոն, բարձր արժանաւորութեան:

ՈՍԿԷ ՄԷԴԱԼ 1893 թւի համար:

Կտորի գինը 50 կ., $^1/_2$ կտորի 30 կ.:

Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղագործական մագազիններում եւ դեղատներում:

Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Ֆ. Իւրգէնսի մօտ Մոսկվայում: Դէպօ, Թիֆլիսում, Ազմուրովի մօտ, դեղագործական ապրանքների առեւտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուբինովի եւ Գրիմնակի, պ.պ. Պոլօմների եւ Արիստակովի մօտ: M. 192812 2—24

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ

I մաս, 160 երես, 1 րուբլի

(ճանապարհածախսով 1 րուբլի 20 կոպէկ)

Դիմել՝ Женева, Швейцарія, Т. Н. Іоаннесянцу.

Jenève, Suisse, Rue de Candolle 19, Pension Vivien, M. T. Ioannissian. (հ. չ.) 3—10

ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ ՊԱՂՏԱՏԻ

Արտասահմանեան ծանօթ զանազան փիրմաներից պատրաստված եւ Թիֆլիսի Շերամապահական ուսումնարանում քննված, առաջին կարգի եւ սպիտակ բանդրոլով կնքված

ՊԱՂՏԱՏԻ ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ

Ծախվում է յարմար գներով Թիֆլիս, Շաղինովի քարավանսարայ, Կ. Ս. Կիւլպէնկեանի մօտ, թիւ 19:

1—5

ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ ՊԱՂՏԱՏԻ

Թիֆլիսի Այգեգործական դպրոցը

յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ ներկայ 1899 թւի աշնան և 1900 թւի գարնան ծախվում է նոյն այգեգործական դպրոցում, պակասեցրած գներով մօտ 4000 մէկ և երկու տարեկան ամենաընտիր տեսակների մրգեղէն ծառեր և 50,000-ից աւելի զարդածառեր, փշածառեր, մշտադալար և տերևավարդ ծառեր և թուփեր մէկ տարեկան հասակից մինչև հինգ:

(ե. հ. չ.) 34—40

Պատրաստում ենք և ցանկացողներին ուղարկում ամբողջ Կովկասում ամենայայտնի Գանձասարի վանքի քարահանքից ամենաընտիր տեսակի «ՂԱՐԱԲԱՂԻ»

ՋՐԱՂԱՑԱՔԱՐԵՐ

մատչելի գներով և զանազան մեծութեան:

Մեր հասցէն. Евлахъ, контора Меликъ-Пашаянъ.

Որովհետև վերջերս երևացել են նաև ուրիշ հանքերի քարեր, որոնք յատկութեամբ շատ ցածր են կանգնած, ուստի խնդրում ենք ցանկացողներին դիմել միմիայն մեզ:

28—40 Քարահանքի կապալառու՝ Աբրահամ Հասան-Ջալալեանց

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ:

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն եւ Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 2/14 փետրվարի ՄԻՆԳՐԷԼ շոգենաւը, նաւապետ ՇԻԼՏ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը. ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտվէրպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:

Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարխուդարեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի եւ Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱՔՈՒ—եղբ. Վ. եւ Ի. Մութաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկովի, № 27: ՆՈՎՈՐՈՍԻՅՍԿ—Վլադիկավկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (ե. հ. չ.) 15—20

Лучшія аттестаціи отъ учебнаго начальства.

За успѣшнія занятія благодарности.

И. Я. БРОНЪ-ФОНЪ-БРЕННЕРЪ

преподаетъ

Полный курсъ БУХГАЛТЕРІИ

ПРЕДМЕТЫ ЗАНЯТІЙ:

1) Бухгалтерія (двойная италіянская), **2) Коммерческая ариѳметика, 3) Коммерческая экономія. 4) Ариѳметика на счетахъ, 4) Торговыя и вексельныя узаконенія и 5) Коммерческая корреспонденція.**

Курсъ 3-хъ-мѣсячный. Занятія ежедневныя. Плата за курсъ 60 руб. Ручательство и гарантія за успѣхи. Болѣе 1000 окончившихъ курсъ. Михайловская, № 71.

Собственный методъ преподаванія по собственнымъ сочиненіямъ, продающимся во всѣхъ книжныхъ магазинахъ.

Занятія съ января мѣсяца. 16—100

Преподов. ведется по собств. сочиненіямъ.

Годъ занятій десятый.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 21 Января 1900 г.

Типографія Грузинск. Т.—ва, Большая-Ванкская ул., № 27.